

داکتر یارمحمد متخصص محیط زیست

حفاظت از جهیل های بند امیرموجب افزایش محصولات کشاورز و باغ داری ولایات بلخ , جوزجان , سرپل , سمنگان است

جهیل از اثر ذوب برف و ریختن جریان دریاها و باران های موسمی که در نقطه بارش به مصرف نمی رسد به زمین می افتد و پس از نفوذ در خاک سطح ایستابی آب های زیرزمینی را بالا می آورد, بنابراین برف باران اضافی که مورد استفاده قرار نمی گیرد جهیل ها را بوجود می آورد. به عبارت دیگر جهیل ها محلی است که آب رودخانه ها و چشمه ها یا باران در آن جمع می شود را کد بماند و یا روان آب شریں یا شور یا نیمه شور هستند. جهیل ها , کول ها , وتالاب ها دامنه وسیعی از تیپ های مختلف اکو سیستم از جمله سد ها مناطق ساحلی بسترآبی علفی دریایی در مناطق ساحلی کفه های گلی مانگروها , مصبها رودخانه ها آب های شریں, باتلاق های جنگلی مشجر دریاچه مردابه و دریاچه های شور وحتی آب سنگ های مرجانی را تحت پوشش قرار میدهند. در بسیاری از نقاط کوهستانی و دشتی افغانستان این بندها طبیعی آبی به چشم می خورد. این بند ها یا کول ها منبع خوب و ذخیر آبی مورد نیاز برای آبیاری هستند که از آب بعضی آنها مردم ما در زراعت و باغداری استفاده نموده اند. آب این جهیل ها یا تالاب ها نیز پنا گاه برای تولید نسل پرنده گان می باشد وهم محیط را از الوده گی پاک می سازند وهم کوه ها را بارور از جنگل و بته های جنگلی می سازد. هستی جنگل ها از بروز سیلاب ها و برف کوچ ها جلوگیری می کند وهم در تعدیل ولطیف ساختن هوای یک منطقه رول عمده دارد.

این بندهای طبیعی و مصنوعی باعث تقویه آب های زیرزمینی می شود و اهمیت دیگر این بندها این است در سرسبزی محل وهم درآب هوای محل وهم در بوجود آوردن رطوبت محل موثریت خاص خود را دارند. جهیل ها هم در معتدل کردن هوای منطقه خود نقش اساسی دارند. و از سواحل برخی از آنها برای تفریح گاه خوبی استفاده می شود. جهیل های که در قسمت کوهستانی افغانستان قراردارند, معمولا منشاء یخچالی داشت و دارای آب شیرن اند و علت شیرین بودن آنها که آبی که وارد جهیل می شود بعد از لب ریز شدن آب آنها از قسمت دیگر خارج می شود و آب این جهیل ها

دایما تجدید می شود: به مانند جهیل های بند امیر , کول شیوا شغنان , حوض انجمن , حوض میم خان پنچشیر , حوض لالان پنچشیر حوض سزاب پنچشر , حوض وغنان ورسج , جهیل کلفگان , حوض پیر غوله بلخاب , حوض وسوالی جوند , جهیل ناوه غزنی , زرکول پامیر , جهیل چقمقتین و اخان , وغیره می باشد.

بند امیر یک معجزه الهی در دامنه کوه بابا در ارتفاع 2900 متر از سطح بحر قرار دارد و دارای هفت کاسه آب گیر کوچک و بزرگ بسیار کم عمق می باشد که به صورت طبقه طبقه بادیوارهای اهکی به طور طبیعی احاطه و ازهمدیگر جداشده اند و آب جهیل ها یکی پشت سر دیگر بعد از لب ریز شدن کاسه ها به صورت آبشارهای زیبا سرازیر می شود. ساحه بند امیر 75000 هکتار زمین شامل می باشد و ساحه بزرگ ترین جهیل آن 490 هکتار زمین را احاطه کرده است .

جهیل های بند امیر یکی از جاذبه های طبیعی در افغانستان هستند. و در جمله مرآت طبیعی جهان قرار دارند , آب لاجوردی آن در هیچ کجای دنیا نیست و یک امتیازات دیگر آن آبی که از عمق زمین عصر ها است که می جوشد از لایه های سنگ آهکی بیرون می آید . جهیل های بند امیر میلیون سال پیش به اثر واقعه ای شگفت انگیز طبیعی درمقابل جریان آب سد گردیده است و آب جهیل ها از سبب آهک بودن سقف جهیل ها به رنگ آبی لاجوردی می درخشند. زلال بودن آب این جهیل ها جهان گردان را در سابق به خود جلب کرده بود و آب آن آشا مید نی و شفا بخش جلدی است و به دلیل مخلوط بودن آن با عنصر گوگرد. عنصر گوگرد در طبیعت به طور خالص با همراه دیگر مواد یا به صورت سولفورها یافت می شود .

عکس 2_ یک گوشه منظره سبز جهیل است

عکس 1_ بزرگ تیرین جهیل آن

آب این بند ها از دره آب قول کوه بابا که تقریبا 9 مایل از بند امیر فاصله دارد سرچشمه می گیرد و با پر نمودن جهیل های بند امیری به طرف غرب بسوی دره بلخاب جریان یافته است و رود ها خورد و کوچک که از سلسله های کوبابا می ریزد و در ساحات ناحیه بلخاب با هم یکجا شده و در مسیر خود باغات و صحرای وسیع زراعتی را آبیاری می کند و در مزار شریف معروف به هجده نهر بلخ است . دریای هجده نهر بلخ در فصل بهار آب فراوان دارد , اما در فصل تابستان دهقانان و باغ داران از کم آبی درکشت کار خود اکنون شکایت دارند.

دلیل کم شوی خشک شدن در پای بلخاب و ابسط به آب جهیل های بند امیر است که در سالهای اخیر تهدید ها که به ساحات فضای سبز و هموار آن توسط اشخاص غاصب به طور غیر قانونی و آگاهانه صد ها هکتار زمین های آنرا غصب کرده اند. و در ختان اطراف جهیل ها توسط این

غاصبان قطع و به کلی تخریب گردیده است و ساحات فضای سبز آن تبدیل به زمین کشت زار و هم بعضی دامنه های سبز آن به مناطق رهاشی و قشلاق تبدیل گردیده است.

عکس 4_ چرای رمه گوسفند از مردمین محل است

عکس 3_ قشلاق است که طی این دو دهه نوع تشکیل شده است

امروز تشکیل این قشلاق جدید با عث تهدید مدهش و آسیب زیست محیطی جهیل های بند امیر شده است و وظیفه اداره ملی محیط زیست به همکاری نهاد های دولت درکشدن این غاصبان از این ساحه وهم در توقف کشت زمین های زراعتی غیر قانونی هرچه زوتر چه توسط قانون و چه از نگاه وظیفه انسانی توجه جدی نمایند . چون ساحات و جدارهای جهیل ها از خاک آهک به شکل طبیعی تشکیل یافته است و بر اثر رفت و آمد زیاد آدم ها و حیوانات جهیل ها بند امیر در معرض تخریب و تهدید جدی قرار دارند. این جهیل های روزبه روز زیبایی نقاط برجسته اکولوجیک و ارزشهای ملی بین المللی خود را از دست داده روان است.

جهیل ها بند امیر صندوق جوهرات اکوسیستم منابع طبیعی ارزشمند مناطق مرکزی افغانستان هستند که باوجود منظره دلکش جهیل ها آنها با خود راهایی , تنهایی را خوش دارند. این جهیل ها که مهد جای گاه دگر گونی زیستی یاد می شود که با فراهم ساختن آب و قابلیت زاد آوری رول مهم در دوام زیست گونه های بی شمار گیاهان و جانوران و بخصوص حیوانات وحشی (بز کوهی , قوچ کوهی , پلنگ و غیره) ایفا می کنند. این جهیل ها روزانه یک مقدار زیاد حرارت هوا را جذب کرده و در اثنای شب آن را دوباره آزاد می کند و بدین صورت از شدت گرمی روز و سردی شب تا حدود کاسته وامکانات زندگی را برای نباتات و حیوانات در محیط اطراف خود مساعد می سازد.

عکس 7_ پلنگ های های

عکس 6_ قوچ های کوهی اطراف بند امیر

عکس 5_ یک از هفت جهیل بند امیر اطراف بند امیر

جهیل ها بند امیر نیز نقش موثر در جلوگیری از گسترش کویر های صفات شمال غرب کشور ما و همچنین در تغذیه آب های زیر زمینی منطقه نقش موثری را ایفا می کند. علاوه بر این در بهبود و بهسازی وضعیت اقلیم مناطق مرکزی کشور وهم در جلوگیری از فرسایش خاک وکنترول سیلاب منطقه و بخار آب این جیل ها در سرسبزی منطقه نقش اساسی دارد.

عکس 10_ پوشش گیاهی کوبابا

عکس 9_ پست زار ولایت بادغیس

عکس 8_ بهار یکی از نواحی ولایت جوزجان

فعالیت خود سرانه انسانی که از اثر بی نظارتی و عدم مسولیت اداره ملی محیط زیست که امروز موجب تهدیدات زیست محیطی جهیل های بند امیر شده عبارتند از:

1. عدم رعایت استاندارد های زیست محیطی در ایام فعالیت های گردشگری یکی دیگر عوامل آسیب رسانی به محیط زیست جهیل ها است. این آداب و رسوم گردشگری شلوغی، هیاهو باعث برهم زدن نا آرامش زیست محیطی می شود و هم سبب آسیب رسانی به جزء های اکوسیستم جهیل ها بند امیر می شود.

هجوم بیش از حد و از دحام آدم ها، وسایط شان به طبیعت جهیل های کوهستانی بند امیر آسیب های فراوانی را می رساند از آن جمله باعث لگد مالی فضای سبز جهیل ها شده است و سبب رانش سنگ آهک و ریزش روسوبات آهک به داخل جهیل ها و هم رعایت نکردن نظافت و ریختن و بجا گذاشتن زباله های تجزیه نشدنی در محل یاریختن آنها به داخل جهیل ها و هم ایجاد سر و صدای به وسیله موتور سیکل ها، موترها و محیط آرامی کوهستان را برهم می زده و سبب نا آرامی پرنده گان و مزاحمت در حیات وحشی منطقه می شود.

عکس 12_ ازدحام افراد گردشگر در یک محل خورد

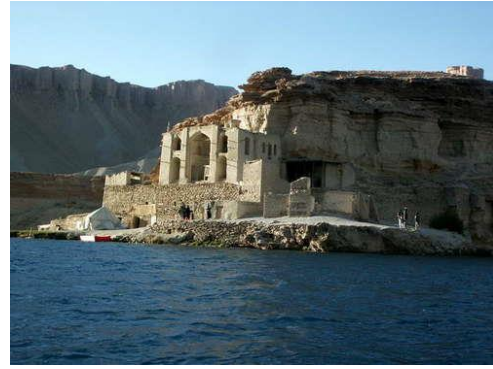

عکس 11_ بیرباروسایط موترها

2. استقرار پروژه های عمرانی در حاشیه جهیل های کوهستانی بدون مطالعه و ارزیابی متخصص محیط زیست معمولاً آسیب خسارات زیاد را به پیکر طبیعت جهیل ها وارد می کند و از آن جمله ایجاد قشلاق یا قریه، احداث جاده ها و پارکینگ وسایط در حاشیه جهیل ها بند امیر از جمله شاخص تهدیدات زیست محیطی است. اگر جلو خود سری اعمار این پروژه ها به زودی از طرف دولت گرفته نه شود خسارات زیادی را به پیکر طبیعت این جهیل وارد خواهد کرد.

عکس 15_ ازدحام وسایط و گردشگران

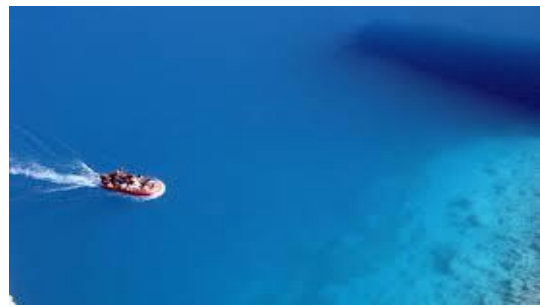

عکس 14_ کندن هموار کردن جای برای ساخت خانه

3. راندن و گشت قایق های موتوری که باعث حرکت نوسانی سطح آب و این حرکت سبب تخریش دیوار آهکی اطراف جهیل ها و هم حرکت موج آب رسیدن آن به جدار دیوارهای آهک باعث گرم شدن آب و موجب بخار آب می شود و هم راندن قایق های موتوری باعث آلوده شدن آب ذلال این جهیل ها با روغن (تیل) می شود. سر منشأ تهدیدات زیست محیطی به دست انسان است

عکس 17_ راندن قایق موتوری است

عکس 16_ راندن قایق های موتوری

تصور من بر موضوع آسیب رسانی به جهیل های بند امیر از طرف مردم این است که هنوز بعضی مردم ما بر اهمیت موضوع محیط زیست جهیل های بند امیر خبر و آگاهی ندارند . تا زمانی که اطلاع رسانی در مورد ایام فعالیت های گردشگری فرهنگ سازی انجام نشود اوضاع بر همین منوال برای سالهای زیاد باقی خواهد ماند. امروز اکوسیستم های همچون جهیل های بند امیر ، آب جنگل، بته های جنگلی و علوفه خوشخار برای حیات وحشی در منطقه و هم این بند ها در تداوم حیات و سلامتی شهروندان کشور ما نقش اساسی را ایفا می کند.

خاک ساحه بند امیر آهک و گچ است آهک از جمله موادی است که کارآیی آن از دوران باستان، توسط بشر شناخته شده است و از آن در ساختن انواع بناها بکار گرفت و یا استفاده می شود. هر گاه آب در آهک ریخته شود آب گرم می شود و موجب بخار شدن قسمی از آب می شود و در این عمل آهک بر اثر جذب آب متورم (ورم می کند) شده سپس به صورت گرد سفید در می آید و آهک مرده نامیده می شود.

در طی این چند دهه ریزش و لغزش خاک آهک در اثر رفت آمد حیوانات محل در داخل جهیل ها موجب بخارشدن قسمت از آب بعضی جهیل ها شده است.

عکس 21_ جدار جهیل سالم است

عکس 20_ آهک درآب ریخته است جوش دارد

جدار های اطراف که اکثراً جهیل ها از سنگ های رسوبی تشکیل یافته است بطور طبیعی ساختمان های بسیار زیبا و دیدنی را به وجود آورده است که شکل کنونی این جداره ها جذابیت منظره مذکور را دو چندان کرده است.

عکس 23_ دیوار بند از سنگ روسویی است

عکس 22_ دیوار از سنگهای رسوبی بطور طبیعی تشکیل یافته است

بند امیر یک سد آبی ذخیروی نعمت خدا داد است در تولید رطوبت به طبیعت زیبای ولایات مرکزی ولایات شمال غرب کشور ما و از چند جزء اکوسیستم کوهستانی خاص طبیعی تشکیل یافته است اگر به یکی از جزء های آن به اثر عمل کار نا آگاهانه انسان آسیب رسد و به دیگر جزء های آن هم نیز آسیب می رسد. اکوسیستم کوهستانی جهیل های بند امیر حساس آسیب پذیر و شکننده است به دلیل وجود شیب دره ها ، یالها (گردنه ها) وضعیت پیچیده ای را در محیط خود

بوجود آورد است. با جا بجا کردن حتی یک سنگ اکوسیستم موجود کوهستانی آن برهم می زند. وهم چنان نگهداری و حفاظت از پوشش گیاهی دامنه کوه های بند امیر یک امر ضروری است بخاطریکه ترمیم پوشش گیاهی شیبی دامنه های بند امیر مشکل است و بعضی جای های آن تقریباً غیر ممکن است .

اکوسیستم که مترادف آن زیست بوم می باشد عبارت است از مجموعه تشکیل دهنده عوامل موجود در یک محیط که در کنار هم قرار گرفته وضعیت خاص را بوجود می آورد اطلاق می گردد این عوامل ممکن است انسان - سایر موجودات زنده , آب , خاک , سنگ و پوشش گیاهی می باشد.

1. آب مانند هوا برای زندگی لازم است بدون آب بیشتر از چند روز نمی توانیم زنده بمانیم , انسانها درختان گیاهان و حیوانات همه برای زنده ماندن به آب احتیاج دارند. منشأ آب بند های جهیل بن امیر از ذوب یخچالهای طبیعی کوه بابا سر چشمه می گیرد و با طی نمودن فاصله 9 مایل به جهیل بند امیر می ریزد.

آب این جهیل ها نسبت تماس آنها با ترکیبات آهک موجود در زمین باعث سختی آب آن شده و آب های سخت برای آشامیدنی مناسب است. مطالعات نشان داده که آب های سخت به علت وجود منیزیم و کلسیم مرگ های نگاهانی ناشی از امراض قلبی و عروقی را به شدت کاهش می دهد.

عکس 25_ جهیل که داری عمق زیاد اس

عکس 24_ آبشار بند امیر

2. خاک یک تکه سنگ خرد شده است ویژگی مهم این است که زنده است و موجودات زنده را می پروراند که مثال بارز آن گیاهان است . خاک یکی از محصولات محیط است که دائماً در معرض تغییر و نمو قرار دارد. خاک همیشه و در همه حال توسعه می یابد یا به حوصله یا به آهستگی در مناطق خشک و مرطوب سریع . خاک ساحه بندامیر آهک و گچ است و با بی جا ساختن و کندن بی رویه آن خصوصیات فیزیکی خاک (بافت , ساختمان , رنگ) تخییر می خورد. ریزش خاک آهک در آب جهیل آب جهیل را گرم می کند و موجب بخار شدن آن می گردد و در نتیجه آب جهیل کم و خشک شد است و این خاک مرده آهک توسط باد به اطراف جهیل های هم پیوند آن می رسد و این عمل به گیاهان اطراف جهیل ها اثرات غیر مطلوب را به جای می گذارد و گذاشت است که جهیل های بند امیر درحالت نابودی هستند.

در واقع بشر با نا بود کردن جهیل ها سطح پایین معرفت و دانش را در ابعاد علمی اقتصادی و اجتماعی فر هنگ نشان داده است و متاسفانه هنوزم روند آسیب رسانی این سیستم طبیعی بی همتا متوقف نشده است.

3. پوشش گیاهی بطور کلی گیاهان سطح زمین را پوشش گیا هی می نامند و نقش بسیار بزرگی در جلوگیری از فرسایش خاک ایفا می کند و فرسایش خاک یک از عوامل مهم تخریب محیط زیست محسوب می شود.

و با فرسایش خاک باران شدید موجب رواناب و سیل می شود و سیلاب جهیل ها, سد ها, نهره ها, جوی های عنعنوی و کاریز ها را پر می کند. و همچنین پوشش گیاهی با گرفتن اولیه قطرات باران از ضرب مستقیم قطرات و در نتیجه متلاشی شدن ذرات خاک جلوگیری می کند. و ریشه گیاهان از حرکت و جابجایی ذرات خاک توسط آب و باد جلوگیری می کند. شدت فرسایش خاک در کوه ها بعلت داشتن شیب بسیار بیشتر است. شیب زیاد باعث تسریع جریان آب شده به همان نسبت میزان هدر رفتن آب افزایش پیدا می کند. به همین علت پوشش گیا هی در مناطق کوهستانی از اهمیت زیادی برخوردار می باشد. علاوه بر آن پوشش گیاهی در منطقه باعث حفظ و نگهداری رطوبت خاک می شود. رطوبت خاک است که مسله موجبات امکان حیات بوته ها و زندگی هزاران نوع حشره و میلیون ها میکرو ارگانیزم را فراهم می آورد. که این حشرات علاوه بر اینک امکان حیات پیدا می کنند. از بین رفتن پوشش گیاهی باعث کمی رطوبت در محل می شود و روند فرسایش خاک شتاب بیشتری می گیرد و در کیفیت آب رود خانه ها تاثیر می گذارد و به ماهیان و سایر مرغان آبی آسیب فراوانی وارد می شود.

عکس 29_ یکی از نمونه ای جهیل های بند امیر است

عکس 28 _ ساحه جنگل بند امیر است

پوشش گیاهی در محلی به شرایط آب و هوایی آن محل بستگی دارد و در هر نوع آب و آهوا نوع خاصی از گیاهان رشد می کنند. مثلاً در مناطق مرطوب جنگل دیده می شود میدانید که جنگ در محلی است که درختان بصورت خود رو و در کنار هم قرار دارد درختان جنگل ممکن است به هم فشرده باشند یا از هم فاصله داشته باشند. در قسمت مرتفع کوه ها یا دامنه ها به جای جنگل گیاهان کم ارتفاع می روید و به این نوع پوشش گیاهی جمنزار می گویند.

4. سنگ به موادی از پوسته زمین اطلاق می شود که از یک یا چند کانی که بایک دیگر پیوند یافته اند, درست شده است. جدار های بند امیر از سنگ رسوبی تشکیل یافته است و بطور طبیعی این احاط ها ساختمان های بسیار زیبا و دینی را بوجود آورده, آب هر یک از این جهیل ها طبیعی به پایین خود می ریزد که در نتیجه چندین آبشا زیبا را به وجود آورده است. بخاطر حفظه پایه داری تخته سنگ های آهک و جلوگیری از رانش لغزش این سنگ های به داخل

جهیل ها و نگهداری پوشش گیاهی این منطقه از گزند چرای حیوانات ضرور است. و ما باید مانع از چرری حیوانات اهلی گوسفند و گاو بخصوص بز مزر ترین حیوان در برهنه کردن کوه ها از پوشش گیاهی به شمار میرود در این مناطق شویم .

عکس 31_ چرای گوسفندان در بندامیر

عکس 30_ نقاط آسیب پذیر بندامیر

موجودیت این چنین سد های آبی طبیعی در پهنهء جغرافیای خشک و لامزرور سلسه کوه هندوکش مرکزی ، حامی و حافظ مطمئن برای حفاظت و مصونیت از طبیعت زیبا منطقه مرکزی افغانستان است وهم مژده رسانی از محیط زیست سالم گرد و اطراف مناطق خود جهیل ها بوده، اعتدال اقلیم این ساحات مرکزی و شمال غرب کشور را بیش از پیش تأمین می نماید.

از برکت بخار و رطوبت جهیل های بند امیر 70 هزار هکتار پسته زار در سمنگان 10 هزار هکتار زمین پسته زار در جوزجان نود هزار هکتار زمین پسته در بادغیس که از عصرها خود روی رویده است.

اکوسیتم جهیل های بند امیر به دلیل استفاده بی رویه از فضای سبز آن در معرض نابودی است و آسیب دیدن محیط زیست منطقه از سبب خشک شوی جهیل ها می تواند بهران زا باشد در منطقه و بخاطر جلوگیری از خشک شوی جهیل ها آن باید کارهای ذیل را انجام داد:

1. در قدم اول نگهداری و حفاظت از گونه های گیاهان بومی منطقه که باعث با لا رفتن نفوذ آب در خاک می شود. مناطقی که دارای پوشش گیاهی مناسب می باشند حجم کمتری از آب به صورت رواناب بروی سطح زمین جاری می شود. و همچنین پوشش گیاهی با گرفتن اولیه قطرات باران از ضرب مستقیم قطرات و در نتیجه متلاشی شدن ذرات خاک جلوگیری می کند. و ریشه گیاهان از حرکت و جابجایی ذرات خاک توسط آب و باد جلوگیری می کند.

2. با کاشت بته ها و علوفه بلند قامت در دامنه کو ها بند امیر می توان از فرسایش خاک و ایجاد رواناب ها، سیلاب ها، جلوگیری کرد و هم در جهت اصلاح و توسعه چراگاه ها قدم برداشت. و دخالت آدم ها را به علل مختلف هر روز شاهد نابودی زیبایی های دامنه کوه های این مناطق از پوشش گیاه هستیم که در صورت غفلت شاید تا چند سال دیگر شاهد انقراض آنها باشیم.

3. غرس نهال ها و بته های جنگلی در اطراف جهیل ها که مانع آمدن خاک آهک سنگ های رسوبی به داخل جهیل ها می شود.

4. لای کثی گل و خاک جهیل های که در حالت خشک شدن هستند و دو باره پرآب کردن آنها در فصل آب خیزی.

5. تثبیت و شناخت نقاط آسیب پذیر و پر خطر زیست محیطی جهیل ها و راه های حل آن و

پیشگیر از حوادث طبیعی و اثرات زیست محیطی آنها و ترمیم نقاط آسیب رس دور و اطراف جهیل ها که باعث جلوگیری از خطرات مد هس محیط زیست .

6. انتقال این قشلاق جدید تشکیل شده از ساحه بند امیر 30 الی 40 کیلو متر دورتر از ساحات آسیب پذیر این جهیل های زیبا که تا جهیل ها دوباره جای اکولوجیکی خود را بدست آورند که آلودگی های بیشتر نصیب این گنجینه طبیعی ما نشود. جهیل ها بند امیر دارای مزیت های خاص طبیعی منطقه مرکزی کشور ما است .

7. اعلان ساحه حفاظت شده 20 الی 30 کیلومتر دور و اطراف جهیل ها بخاطر حفظ تنوع زیستی آن و هم علامه گذاری نقاط تثبیت شده ای که از اثر فعالیت های بشری باعث آسیب رسانی محیط زیست می شود.

8 . ممانعت از ورود قایق های موتوریدر جهیل ها هرچ عاجل صورت گیرد که گشت قایق های موتوری باعث تخریب جدار های بند امیر می شود.

در همسایگی ما کشور های است که بخاطر احداث یک سد مصنوعی بخاطر باروری طبیعت خود میلیارد ها دالر مصرف کرده اند و به نگهداری و حفاظت محیط آن نیز ارزش زیادی قایل هستند و شکر پروردگار است که برای زیبا افرینی طبیعت کشور ما حسن خدا داد است . سد های طبیعی بند امیر اگر چه هیچ نوع زحمت , تکلیف و درد سر ما نکشیدیم. لیکن حفاظت این جهیل ها بند امیر تمام مزیت هایی آن میلیارد ها دالر ارزش اقتصادی برای وطن عزیز ما افغانستان دارند .

بخاطر نگهداری و انکشاف فضای سبز آن کار های تحقیقاتی علمی لازم است و در این جهت ایجاد یک مرکز تحقیقاتی در خود ساحه بند امیر ضرور است و رهبری کنترل این مرکز تحقیقاتی تحت نظر مستقیم ریاست اداره ملی حفاظت محیط زیست مرکز باشد.

مدارک این مقاله علمی

شبکه اطلاع رسانی افغانستان

اتلس جمهوری دموکراتیک افغانستان

حفاظت کول ها ترجمه از مواد سویدی

